

بررسی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه (ام.ای.دی.ام) (مورد مطالعه: دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس)

حسین منصوری*

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۴/۰۷

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۸/۰۶

چکیده

پژوهش حاضر در صدد است به «بررسی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چندشاخصه (ام.ای.دی.ام)» در بستر استان هرمزگان بپردازد. روش تحقیق، توصیفی - پیمایشی و روش جمع‌آوری داده‌ها، کتابخانه‌ای - میدانی است. جامعه‌ی آماری این تحقیق، دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس بود که از میان آنان، ۳۱۵ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. در راستای اهداف تحقیق، نخست با بررسی چارچوب نظری و به‌کارگیری نظرات اساتید و صاحب‌نظران رشته‌های «علوم اجتماعی و روانشناسی و نیز مشاوران خانواده و ازدواج» با استفاده از تکنیک دلفی، ۵۰ مؤلفه‌ی اولیه‌ی مؤثر بر انتخاب همسر شناسایی و در پنج دسته‌ی کلی طبقه‌بندی شد. در نهایت، معیارها و ملاک‌های مربوطه با استفاده از آزمون‌های تک نمونه‌ای تی، تحلیل واریانس، آزمون‌های تعقیبی توکی و تکنیک‌های ام.ای.دی.ام تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس، عوامل (۱) جسمانی، (۲) روان‌شناختی، (۳) اقتصادی، (۴) اجتماعی و (۵) خانوادگی بر انتخاب همسر تأثیرگذارند. نتایج به‌کارگیری تکنیک‌های ام.ای.دی.ام، نظیر ای.اچ.پی و تاپسیس به کمک نرم‌افزارهای اکسپرت چویس ۲۰۰ و اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲، حاکی از آن است که از دیدگاه دانشجویان دختر شهر بندرعباس، «عوامل اجتماعی» بیشترین و از دیدگاه دانشجویان پسر، «عوامل روان‌شناختی» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر دارند. امید است مسئولین و دست‌اندرکاران با ملاحظه‌ی مدل ارائه شده و نتایج آن، بتوانند تصمیمات صحیح‌تر و گام‌های مؤثرتری برای تسهیل ازدواج اتخاذ کنند.

کلیدواژه‌ها: ازدواج، انتخاب همسر، تکنیک‌های ام.ای.دی.ام، ای.اچ.پی، تاپسیس، دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس.

۱- مقدمه و بیان مسأله

ازدواج یکی از مهم‌ترین رخداد‌های زندگی اجتماعی است که بیشتر افراد انسانی آن را تجربه می‌کنند و آینده‌ی فرد را تا حد زیادی تحت‌تأثیر خود قرار می‌دهد. اغراق‌آمیز نخواهد بود اگر گفته شود که بنای یک زندگی موفق در گرو ازدواجی مناسب است. ازدواج در کنار تولد، مرگ و طلاق یکی از چهار حادثه‌ی مهم زندگی آدمی است. تولد، بدون اطلاع و اراده‌ی مولود اتفاق می‌افتد، مرگ هم تا حدود زیادی خارج از کنترل اوست، ولی ازدواج و طلاق دو حادثه‌ای است که تصمیم فرد می‌تواند در آنها مؤثر باشد. طلاق پدیده‌ای ناشایست است که رسول خدا (ص) از آن به عنوان «بغض الحلال» یاد فرموده‌اند و اثرات منفی زیادی در جامعه به جای می‌گذارد. از طریق ازدواج، زن و مرد با هم در سفری همراه می‌شوند که مهم‌ترین سفر و نامش «زندگی» است و هر یک برای دیگری به منزله‌ی همراهی در این سفر است. در این سفر، زن و مرد به همسفرین نیاز دارند که آنها را در رسیدن به اهدافشان کمک کند؛ کسی که بندی به پایشان نباشد، بلکه بالی برای پروازشان باشد (زحمتی هوجقان، ۱۳۸۱: ۲۷). از طرف دیگر، بسیاری از ناسازگاری‌های اجتماعی که به وقوع طلاق منجر می‌شود، ریشه در مسائل و مشکلات مربوط به ازدواج دارد (مهدوی، ۱۳۷۸: ۱۱۵). علت‌های این ناسازگاری، انتخاب نادرست طرف مقابل است.

ازدواج، نخستین پیمان عاطفی و قانونی در زندگی ما به شمار می‌آید. به علاوه، همسرگزینی و پیمان زناشویی هر دو نشانه‌ی بالیدگی و پیشرفت شخصی است. گزینش همسر، بی‌گمان یکی از مهم‌ترین تصمیم‌هایی است که ما در زندگی خود می‌گیریم (بیرشک، ۱۳۸۲: ۲۴). ازدواج، اولین و مهم‌ترین مرحله در چرخه‌ی زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می‌گیرد و موفقیت در دیگر مراحل زندگی، به موفقیت در این مرحله بستگی دارد. گرچه ازدواج هنوز بخشی از ساختار جامعه است، اکنون دیگر والدین و واسطه‌های ازدواج، انتخاب همسر را تحمیل نمی‌کنند و در عوض، بیشتر انتخاب آزاد حاکم است، یا این گونه به نظر می‌رسد. ازدواج مهم‌ترین رویداد زندگی فرد است و مهم‌ترین مرحله‌ی چرخه‌ی زندگی خانوادگی محسوب می‌شود (سیاتیری، ۱۳۸۴: ۷۳). بدین منظور، وجود مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و اطلاعات در جهت ارتقای کیفیت ازدواج الزامی است. ازدواج‌هایی موفق هستند که در آنها ملاک‌های انتخاب همسر به درستی رعایت شده باشد و طرفین خود آگاهی و تعریف روشنی از ملاک‌ها داشته باشند. اولویت‌ها و ملاک‌های همسرگزینی، ادراکاتی در مورد صفات یا ویژگی‌هایی هستند که از معشوقه‌ای خیالی یا همسری بالقوه، مطالبه می‌شود و تعداد زیادی از این ادراکات به صورت واضح با هیجانات در ارتباط است (رفاهی، ۱۳۸۴: ۳۵).

ضرورت ازدواج و اهمیت انتخاب همسر مناسب و تأثیر آن بر زندگی افراد، بر کسی پوشیده نیست. عموماً از جوانانی که در سنین ازدواج قرار دارند، خواسته می‌شود که نه صرفاً احساسی بلکه با شناخت دقیق از طرف مقابل و آگاهی از معیارهای ازدواج، تصمیم عاقلانه‌ای در خصوص انتخاب همسر آینده‌ی خود بگیرند.

ثبت حدود ۲۰ طلاق در هر ساعت، آخرین آمار طلاق در سال ۱۳۹۶ بوده که در تازه‌ترین اظهارات مسئولان سازمان بهزیستی کشور اعلام شده‌است. آماري که حکایت از جدایی روزانه ۴۳۹ زوج در کشور یعنی افزایش آسیب‌ها برای برخی از زنان مطلقه دارد. همچنین ۱۷۴ هزار واقعه‌ی طلاق در سال ۱۳۹۵ به ثبت رسیده که نسبت به سال ۱۳۹۴، افزایش ۶ درصدی را نشان می‌دهد. به گفته‌ی مسئولان، ۴۷ درصد از جدایی‌ها در ۵ سال اول ازدواج رخ داده‌است. آمار دیگری هم نشان می‌دهد که دوام زندگی ۶۰ درصد طلاق‌های ثبت شده، کمتر از ۵ سال بوده که از این مقدار ۱۳ درصد آن طول زندگی مشترک‌شان به یک سال هم نرسیده‌است. آمار بالای طلاق زوجین در سال‌های آغازین زندگی بیانگر این است که انتخاب ناصحیح، یکی از عوامل مؤثر در ناسازگاری و فقدان تفاهم میان همسران محسوب می‌شود. ریشه‌ی اصلی مشکلات مربوط به انتخاب همسر و یکی از نگرانی‌ها و دغدغه‌ها در جامعه به‌ویژه برای افراد در شرف ازدواج، «موضوع تعیین نادرست معیارهای انتخاب همسر» بوده که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ از این‌رو، آشنایی جوانان با معیارهای اصیل و منطقی انتخاب همسر به‌منظور تشکیل خانواده‌ی سالم بسیار ضروری به نظر می‌رسد. علت اکثر مسائل و مشکلات خانواده‌ها در صورت ریشه‌یابی، به انتخاب نامناسب در یک یا چند عامل اثرگذار ازدواج برمی‌گردد.

مضاف بر این، هر فرهنگ و خرده فرهنگی تصویری از همسر مطلوب را در اذهان اعضای یک جامعه می‌پروراند. این تصویرسازی برحسب اینکه در آن فرهنگ چه چیزی مهم است و بسته به اینکه ازدواج در آن جامعه چه کارکردهایی را به انجام می‌رساند، متفاوت است. بنابراین با توجه به خلأ مطالعاتی در بستر فرهنگی شهر بندرعباس مبنی بر اینکه تاکنون پژوهشی در زمینه‌ی تجزیه و تحلیل معیارهای انتخاب همسر بین دانشجویان شهر بندرعباس انجام نگرفته است و با توجه به اهمیت مقوله‌ی ازدواج و بررسی دیدگاه دانشجویان، می‌تواند کمک شایانی در زمینه‌ی کاهش طلاق و گرایش بیشتر جوانان به ازدواج کردن داشته باشد و آنان را با اصول صحیح انتخاب همسر آشنا سازد. لذا تصمیم گرفته شد که پژوهشی با هدف بررسی عوامل و معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس انجام شود تا با بررسی دیدگاه‌ها و ارائه‌ی راه‌حل مناسب در این زمینه، با کمک و همیاری مسئولان و دست‌اندرکاران بتوان گامی مؤثر به منظور تسهیل امر ازدواج و کاهش آمار طلاق در بین جوانان برداشت. در این راستا پژوهش حاضر در صدد پاسخ به سؤالات زیر است:

- مهم‌ترین عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر در بین جوانان دختر و پسر شهر بندرعباس کدامند؟

- درجه‌ی اهمیت و اولویت‌بندی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر در بین جوانان دختر و پسر شهر بندرعباس با استفاده از تکنیک‌های ام‌ای، دی‌ام چگونه است؟

۲- ادبیات تحقیق

انسان در طول حیات خود پیوسته در حال انتخاب است و در هر انتخاب، خواسته یا ناخواسته، هشیار یا ناهشیار ملاک‌هایی را مبنا قرار می‌دهد. تعدادی از این ملاک‌ها مختص به فرد و برخی نیز تقریباً بین همه‌ی اعضای یک گروه از نظر جنس یا نوع مشترک است (مهرابی‌زاده‌هنرمند و داودی، ۱۳۸۵: ۲۴). ترجیحات و ملاک‌های مشترک انسان‌ها در انتخاب همسر، مورد قبول عموم مردم و همین‌طور بسیاری از رشته‌های علمی از جمله جامعه‌شناسی، ژنتیک و زیست‌شناسی تکاملی است؛ به عنوان مثال، دیدگاه زیست‌شناسی تکاملی، تبیین خود درباره‌ی انتخاب همسر را به این صورت مطرح می‌کند که «انسان خود می‌کوشد تا احتمال پخش ژن‌های خود را به حداکثر برساند.» در جریان تنازع بقاء، شایسته‌ترین اعضای یک گونه به اندازه‌ی کافی زنده می‌مانند که ویژگی‌های خود را به نسل بعد انتقال دهند (Crain, 2003: 37). بنابراین، نیازمندی همسری را انتخاب کنند که خصایصی با کیفیت بالا داشته باشد (Maner et al, 2007: 29). از سوی دیگر، باس^۱ (۱۹۹۰) معتقد است که انتخاب همسر اساساً پدیده‌ای روان‌شناختی است و رشته‌های مختلف روان‌شناسی، این پدیده را از منظرهای مختلف مورد بررسی و پژوهش قرار می‌دهد. انتخاب همسر، فرآیندی است شامل بررسی و سنجش ویژگی‌ها و جایگاه همسر آینده از جنبه‌های گوناگون مانند ویژگی‌های ظاهری، درآمد، جایگاه اجتماعی - اقتصادی، سطح تحصیلات، جایگاه شغلی، جایگاه خانوادگی؛ به طوری که مجموعه‌ی این ویژگی‌ها، رفتار انتخاب همسر را شکل می‌دهند (Chen, 2005: 114). در فرایند انتخاب همسر، صاحب‌نظران و پژوهشگران به مضامینی همچون انتخاب بر اساس تصادف از میان مجموعه‌ی محدودی از افراد اساساً شبیه به خود فرد (Lykken and Tellegen, 1993: 59)، هم‌تاهم‌سری یا گرایش به انتخاب همسر مشابه خود (Melamed, 1994: 642)، تکمیل‌کنندگی یا گرایش به انتخاب فرد مکمل و جذابیت بین فردی، دلایلی مانند سود بردن از روابط عاشقانه (نظریه‌ی تبادل اجتماعی)، حفظ هماهنگی در تفکر و ارتباطات اجتماعی خود (نظریه‌ی توازن) اشاره کرده‌اند. در این راستا در دهه‌های گذشته، نظریه‌های مختلفی در زمینه‌ی انتخاب همسر ارائه شده‌است. هر یک از آن نظریه‌ها، فرایند و چگونگی انتخاب همسر را از زوایا و دیدگاه‌های متفاوت تجزیه و تحلیل می‌کند. در اینجا به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

- نظریه‌ی رشد و تکامل روانی: طبق این نظریه، هر کس از رشد و سلامت روانی بیشتری برخوردار باشد، معیارهای عالی‌تری برای انتخاب همسر دارد. مزلو می‌گوید: انسان‌های تکامل یافته از قوه‌ی ادراک وسیع‌تر و سلیقه‌ی عالی‌تری در زمینه‌ی انتخاب همسر برخوردار هستند (Kamkar and Tobar, 2000: 6).

- نظریه‌ی نیازهای مکمل: این نظریه برای اولین بار توسط «وینچ» مطرح شد. مطابق این نظریه، هر شخص همسری را انتخاب می‌کند که بتواند نیازهای او را جبران و تکمیل‌کننده‌ی نقص‌های او باشد (Rice, 1996: 211). نظریه‌ی نیازهای مکمل

1. Buss

بیان می‌کند که ما به انتخاب همسرانی تمایل داریم که نیازهای آنان مخالف و تکمیل‌کننده‌ی نیازهای ماست (Knox & Schacht, 2009: 98).

- نظریه‌ی مبادله: نظریه‌ی مبادله تأکید می‌کند که انتخاب همسر، مبتنی بر ارزیابی فردی است که بیشترین پاداش را در قبال کمترین هزینه ارائه می‌کند. همچنین این نظریه بیان می‌کند که افراد در گیر در ارتباط رضایت‌بخش متقابل، به تبادل رفتارهایی می‌پردازند که هزینه‌ی اندک و سود سرشار دارد (Hughes et al, 2002: 205).

- نظریه‌ی همسان همسری: همسان همسری به ازدواج بین همسران از یک گروه اجتماعی یکسان اشاره دارد (Birkelund et al, 2003: 77). براساس این اصل، افرادی که در صدد ازدواج برمی‌آیند معمولاً کسی را برای همسری برمی‌گزینند که از بیشترین سطح همسانی و مشابهت با آنان برخوردار باشد (Wooldredge, 1989: 469). افراد مشابه از لحاظ سن، نژاد، مذهب، ملیت، تحصیلات، هوش، سلامت، منزلت، نگرش، ویژگی‌های بی‌شمار دیگر، به مقداری بیش از آنکه به صورت تصادفی یافت شود، تمایل به ازدواج با یکدیگر دارند (Hughes et al, 2002: 145).

- نظریه‌ی همانندی: فرضیه‌ی همانندی عبارت از این اندیشه است که ما نوعاً زمانی بیشترین نتیجه و کمترین هزینه را تجربه می‌کنیم و در جست وجوی همسرانی هستیم که میزانی از جذابیت بدنی در حد خودمان داشته باشند (همان: ۱۴۷). اما افراد گاهی اوقات در روابطی وارد می‌شوند که در آن بسیاری از ویژگی‌های مطلوب را پیشکش می‌کنند. یک فرد می‌تواند فقدان جذابیت را با یک شخصیت فریبنده، مهربانی، موقعیت، پول و مانند آن جبران کند (Sperechr and Hatfield, 2015: 318). اهمیت ازدواج به گونه‌ای است که در ایران و سایر کشورها، مطالعات متعددی در زمینه‌ی آن انجام شده‌است. در ادامه به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

پژوهش کنعانی و همکاران (۱۳۹۵) با عنوان انتخاب «همسر و معیارهای آن: مطالعه‌ای در بین مردان و زنان ازدواج کرده‌ی شهر رشت»، نشان داد که پابندی به خانواده، اصالت خانوادگی، اخلاق نکو، ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی و ویژگی‌های مذهبی از جمله معیارهای انتخاب همسر است.

پژوهش رجبی و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان «بررسی کفایت روانسنجی مقیاس باورهای محدودکننده‌ی انتخاب همسر»، از تأثیرگذاری ویژگی‌های جسمانی، عوامل اقتصادی و شرایط مالی در انتخاب همسر حکایت دارد.

مطالعه‌ای دیگر توسط عدالتی شاطری و همکاران (۱۳۸۸) در کردستان صورت گرفت که نشان داد آموزش‌های برنامه‌ی غنی‌سازی ازدواج در افزایش رضایت‌مندی زناشویی مؤثر است. میری (۱۳۸۴) در پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به این نتیجه رسید که مهم‌ترین موانع ازدواج جوانان، علل اقتصادی و فقدان اطمینان است. سایر نتایج نیز دال بر آن است که سطح فرهنگی خانواده و میزان تحصیلات والدین بر انتخاب همسر تأثیر دارد. در پژوهشی که زارع‌شاه‌آبادی و زارع‌شاه‌آبادی (۱۳۸۱) در خصوص معیارهای همسرگزینی در بین دانشجویان دانشگاه یزد انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که

فقط ۷۶ درصد از زنان زیبایی ظاهری، ۴۱٫۵ درصد سن همسر، ۹۰٫۸ درصد نماز خواندن همسر خود را بسیار مهم شمردند. از نظر ۱۳٫۹ درصد از زنان فامیل بودن همسر و از نظر ۵۵٫۴ درصد از آنها همشهری بودن حایز اهمیت زیادی بود. در کل، نتایج این تحقیق نشان داد که زنان در انتخاب همسر، بیشتر بر معیارهای مذهبی تأکید داشتند. مطالعه‌ی دیگری توسط برهانی و همکاران (۱۳۸۰) در دانشگاه بم انجام شد که نشان داد، دانشجویان ایمان و اخلاق خوب را صفات اصلی همسر ایده‌آل خود می‌دانند؛ به عبارتی، معیارهای اخلاقی در این دانشجویان بسیار عالی بوده‌است و دانشجویان در این مطالعه، همسر برون‌گرا و اجتماعی را دوست دارند.

همچنین یزدانی (۱۳۷۷) پژوهشی را به منظور بررسی معیارهای انتخاب همسر در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر روی تعداد نمونه ۲۰۰ نفر انجام داد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که ۷۹ درصد دانشجویان دختر، سلامت جسمی را مهم دانستند. ۷۸ درصد دختران برای زیبایی اهمیت زیادی قائل شده بودند. از طرف دیگر، ۸۹ درصد آنها نیز به وجود فاصله‌ی سنی اهمیت دادند. ۸۹ درصد دختران نظر والدین و ۶۳ درصد آنها هم سطح بودن تحصیلات را مهم دانستند.

در خارج از کشور نیز پژوهش اسپرچر و هتفیلد (۲۰۱۵) در خصوص اهمیت عشق به عنوان مبنای ازدواج، به این نتیجه رسید که هم مردان و هم زنان عشق را به منزله‌ی پدیده‌ای مهم برای ورود به ازدواج ارزش‌گذاری کرده‌اند. همچنین علاوه بر جنسیت، متغیرهای دیگری مثل سفید بودن (در مقابل سیاه بودن)، عزت نفس بالا و سبک دلبستگی ایمن با نگاه کردن به عشق برای ازدواج رابطه‌ی مثبتی دارد.

همچنین در پژوهش‌های کارول و همکاران (۲۰۱۲) و کارول (۲۰۱۱)، معیارهای انتخاب همسر به معیارهای درونی (ذاتی)، معیارهای بیرونی (عارضی) و جذابیت‌های جسمانی طبقه‌بندی شده‌است؛ به طوری که شرایط جسمانی و ویژگی‌های اجتماعی در همسرگزینی تأثیر خاصی دارد.

پژوهش‌هایی نیز توسط جانستون^۱ (۲۰۰۶) و رهودز و همکاران^۲ (۲۰۰۵) در زمینه‌ی مسائل جنسی، جذابیت و رفتار جنسی انجام شد. نتایج این تحقیقات نشان داد که جذابیت جسمانی در انتخاب همسر در زنان و مردان تأثیر بارزی دارد. مطالعه‌ی دیگری نیز توسط ترکارسلان و پورتکاران^۳ (۲۰۰۱) در ترکیه بین دانشجویان سال آخر انجام گرفت که براساس آن، ۷۸٪ از پسران و ۷۵٪ از دختران به خوش‌اخلاقی همسر اهمیت می‌دادند و ۶۴٪ از آنها مخالف ازدواج اینترنتی بودند.

۳- روش تحقیق

روش انجام این تحقیق، توصیفی - پیمایشی بود. بدین منظور، پژوهشگران سعی داشتند بدون هیچ پیش‌داوری به توصیف وضع موجود بپردازند.

1. Johnston
2. Rhodes et al
3. Torkarslan and Portkora

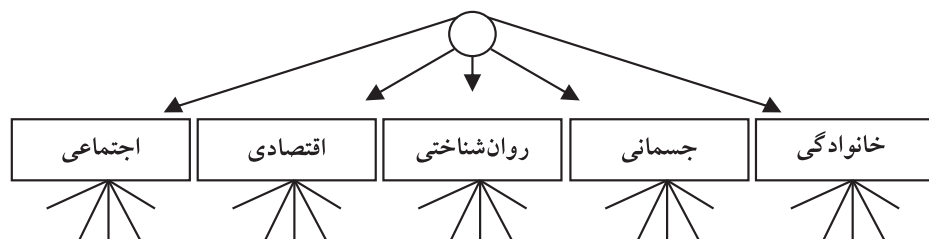
۳-۱- روش جمع‌آوری داده‌ها

جمع‌آوری داده‌های پژوهش به وسیله‌ی پرسشنامه انجام شد؛ به طوری که برای دستیابی به معیارها و ملاک‌های انتخاب همسر، نخست از روش کتابخانه‌ای برای مرور ادبیات صورت گرفت. سپس برای استخراج عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر، از نظرات خبرگان مبتنی بر روش دلفی استفاده شد. در اولین مرحله‌ی استفاده از روش دلفی، باید خبرگان انتخاب و در خصوص موضوع، روش و مدت تحقیق توجیه شوند. با توجه به موضوع تحقیق، ۱۵ تن از خبرگان (اساتید و صاحب‌نظران رشته‌های علوم اجتماعی، روانشناسی و مشاوران خانواده و ازدواج)، به عنوان نمونه به صورت نمونه‌گیری نظری و هدفمند انتخاب شدند و آمادگی اولیه برای اجرای طرح به‌وجود آمد. در این راستا برای شناسایی مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر انتخاب همسر از دیدگاه خبرگان، پرسشنامه‌ی اولیه بر اساس ادبیات تحقیق طراحی و به اعضای گروه خبره ارسال شد. سپس طبق متدولوژی دلفی، به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته شد. از آنجا که در روش دلفی، توافق نظر خبرگان ملاک تصمیم‌گیری است، طی سه مرحله پرسشنامه توزیع و جمع‌آوری شد تا توافق کلی میان خبرگان نسبت به طبقه‌بندی عوامل و مؤلفه‌ها به دست آمد که خروجی نهایی این روش، تهیه‌ی لیستی متشکل از ۵۰ مؤلفه‌ی فرعی با ۵ دسته عوامل کلی است. پس از اتمام فرایند اجرای روش دلفی، بر آن اساس پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ی مربوط به عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر طراحی شد. بدین منظور از دو پرسشنامه‌ی زیر استفاده شد.

- پرسشنامه‌ی اطلاعات عمومی: شامل مشخصات فردی و سوابق دانشجویان دختر و پسر که مشتمل بر سن، جنسیت، رشته تحصیلی و ... است.

- پرسشنامه‌ی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر: این پرسشنامه مشتمل بر ۵ دسته عوامل اصلی و ۵۰ مؤلفه است. در بررسی ملاک‌های همسرگزینی در حوزه‌ی جامعه‌شناسی خانواده، پنج دسته شاخص کلی مطرح شده است (شکل ۱).

شکل ۱: شمای کلی معیارها و ملاک‌های اصلی انتخاب همسر

۳-۲- روایی و پایایی ابزار گردآوری داده‌ها

از آنجا که پرسشنامه‌ی مذکور بر پایه‌ی معیارها و مؤلفه‌های شناسایی شده در پیشینه‌ی پژوهش و دیدگاه صاحب‌نظران و کارشناسان مبتنی بر روش دلفی تهیه

شده‌است؛ بنابراین روایی پرسشنامه مورد تأیید است. همچنین برای تعیین پایایی پرسشنامه، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده‌است؛ بنابراین برای سنجش پایایی پرسشنامه، معیارها و ملاک‌های انتخاب همسر از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲ استفاده شد که ضرایب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۲۱ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی این پرسشنامه است (جدول ۱).

جدول شماره ۱: آزمون آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی/قابلیت اعتماد پرسشنامه

سؤال	
فرض صفر:	قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ی پژوهش در حد قابل قبولی است.
فرض یک:	قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ی پژوهش در حد قابل قبولی نیست.
فرض صفر:	$H_0: \alpha \geq 0.6$
فرض یک:	$H_1: \alpha < 0.6$
آزمون انجام شده	
تعداد مؤلفه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
۵۰	۰/۸۲۱
نتیجه آزمون	
با توجه به اینکه ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده بیش از ۰/۶۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر تأیید می‌شود و این امر بدین معناست که قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ی پژوهش در حد قابل قبولی است.	

۳-۳- جامعه و نمونه‌ی آماری پژوهش

جامعه‌ی آماری این پژوهش، تمامی دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس است. برای تعیین تعداد نمونه‌ی آماری، با استفاده از دستور برآورد حجم نمونه، شمار آماری ۳۹۶ نفر به دست آمد و بدین‌سان این تعداد پرسشنامه به صورت تصادفی بین دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس توزیع شد که از این تعداد، ۳۱۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد (نرخ بازگشتی ۰/۸۰).

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

آزمون فرضیات به کمک نرم‌افزار اس.پی.اس.اس با استفاده از آزمون‌های تک نمونه‌ای تی، تحلیل واریانس، آزمون‌های تعقیبی توکی و تحلیل واریانس انجام گرفت. سپس از تکنیک‌های ام.ای.دی.ام برای رتبه‌بندی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر در بین دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس به کمک نرم‌افزار اکسپرت چویس^۱ نسخه ۲۰۰۰ استفاده شد.

۴-۱- آزمون فرضیات تحقیق

در راستای بررسی تأثیرگذاری عوامل پنجگانه‌ی مؤثر بر انتخاب همسر، فرضیات

1. Expert Choice

(۱) تا (۵) تعریف شد. برای آزمون این فرضیات، آزمون تک نمونه‌ای تی به کمک نرم‌افزار اس.پی.اس.اس به کار رفت که یافته‌های آن در جدول شماره‌ی (۲) آمده‌است. یافته‌های جدول شماره‌ی (۲)، فرضیات (۱) تا (۵) را تأیید می‌کند؛ این بدان معنا است که هر کدام از پنج دسته عوامل شناسایی شده یعنی عوامل جسمانی، روانشناختی، اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی، بر انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس مؤثر می‌باشد.

جدول ۲: نتایج آزمون تک نمونه‌ای تی برای فرضیات (۱) تا (۴)

فرضیات پژوهشی	آماره آزمون تی	سطح معناداری	تصمیم گیری
فرضیه (۱)	۶,۱۲۳	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه
فرضیه (۲)	۴,۴۳۲	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه
فرضیه (۳)	۷,۰۹۱	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه
فرضیه (۴)	۸,۴۳۱	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه
فرضیه (۵)	۱۰,۱۹۸	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه

اینک سؤال این است که آیا میزان تأثیر این پنج دسته از معیارها و ملاک‌های انتخاب همسر (عوامل جسمانی، روانشناختی، اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی)، یکسان است؟ برای پاسخ به این سؤال، فرضیه‌ی (۶) آزموده شد. برای بررسی این فرضیه، نخست روش آماری تحلیل واریانس به کار رفت. یافته‌های این آزمون در جدول (۳) آمده‌است. همان طور که مشاهده می‌شود، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بوده؛ بنابراین، تفاوت میان میزان تأثیرگذاری این پنج دسته از عوامل بر انتخاب همسر معنادار است.

جدول ۳: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای آزمون فرضیه (۶)

تغییرات گروهی	مجموع جذورات	درجه آزادی (df)	میانگین مجموع مجذورات	F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۱۶۹/۳۰	۴	۰/۰۵۶		
درون گروه‌ها	۳۰۱/۳۰	۳۱۰	۰/۳۳۹		
کل	۴۷۰/۶۰	۳۱۴			

برای تعیین اینکه تفاوت معنادار بین کدام گروه‌ها (عوامل) وجود دارد، از آزمون تعقیبی توکی استفاده شد.

نتایج به کارگیری این آزمون در جدول (۴) نشان داد که کلیه‌ی عوامل پنجگانه‌ی مؤثر بر انتخاب همسر، تفاوت معناداری با یکدیگر دارند؛ به عنوان مثال، میانگین عوامل اجتماعی بیش از میانگین عوامل اقتصادی است. بقیه‌ی مقایسات در جدول (۴) آمده‌است.

جدول ۴: نتایج آزمون تعقیبی توکی برای تعیین تفاوت معنادار بین گروه‌ها

سطح معناداری	خطای استاندارد	تفاوت میانگین	مقایسه ۲ به ۲ عوامل	
			گروه مقایسه	گروه منبع
۰/۰۰۱	۰/۰۳۲	۰/۴۵	عوامل اجتماعی	عوامل اقتصادی
۰/۰۰۰	۰/۰۲۴	۰/۵۸	عوامل اجتماعی	عوامل جسمانی
۰/۰۰۱	۰/۰۸۷	۰/۴۳	عوامل اجتماعی	عوامل روانشناختی
۰/۰۰۰	۰/۰۳۴	۰/۵۵	عوامل اجتماعی	عوامل خانوادگی
۰/۰۰۱	۰/۰۶۸	۰/۴۹	عوامل اقتصادی	عوامل جسمانی
۰/۰۰۱	۰/۰۷۲	۰/۴۶	عوامل اقتصادی	عوامل روانشناختی
۰/۰۰۰	۰/۰۴۰	۰/۵۱	عوامل اقتصادی	عوامل خانوادگی
۰/۰۰۶	۰/۰۹۱	۰/۴۴	عوامل جسمانی	عوامل روانشناختی
۰/۰۰۵	۰/۰۷۰	۰/۴۲	عوامل جسمانی	عوامل خانوادگی
۰/۰۰۰	۰/۰۳۱	۰/۵۷	عوامل روانشناختی	عوامل خانوادگی

بنابراین با توجه به وجود اختلاف معنادار، می‌توان کلیه‌ی عوامل را بر اساس میزان تأثیرگذاری‌شان بر انتخاب همسر با روش‌های ام.ای.دی.ام رتبه‌بندی کرد.

۴-۲- رتبه‌بندی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر

در این پژوهش برای رتبه‌بندی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر، روش‌های ام.ای.دی.ام به کار رفت. برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های این عوامل با نگرش به شرایط مسأله، روش تاپسیس برگزیده شد، ولی از آنجا که باید وزن عوامل پنج‌گانه‌ی تأثیرگذار بر انتخاب همسر را داشته باشیم، نخست روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی (ای.اچ.پی) در رتبه‌بندی و تعیین درجه‌ی اهمیت هر کدام از معیارهای پنج‌گانه به کار گرفته شد. سپس با به کارگیری وزن‌های به دست آمده از این روش، مؤلفه‌های این عوامل با تکنیک تاپسیس رتبه‌بندی گردید. در این راستا به منظور رتبه‌بندی معیارهای پنج‌گانه مؤثر بر انتخاب همسر با استفاده از تکنیک ای.اچ.پی^۱، از نرم‌افزار اکسپورت چویس استفاده شد. یافته‌های به دست آمده از این رتبه‌بندی به تفکیک از دیدگاه دختران و پسران در جدول شماره‌ی (۵) آمده‌است.

جدول ۵: رتبه‌بندی عوامل کلی مؤثر بر انتخاب همسر با استفاده از تکنیک ای.اچ.پی

عوامل مؤثر بر انتخاب همسر	درجه اهمیت به دست آمده از ای.اچ.پی (دیدگاه دختران)	درجه اهمیت به دست آمده از ای.اچ.پی (دیدگاه پسران)	رتبه از نظر میزان درجه اهمیت (دیدگاه دختران)	رتبه از نظر میزان درجه اهمیت (دیدگاه پسران)
عوامل اجتماعی	۰,۲۸	۰,۱۹	۱	۳
عوامل اقتصادی	۰,۲۲	۰,۱۷	۲	۴
عوامل جسمانی	۰,۱۸	۰,۲۳	۳	۲
عوامل روانشناختی	۰,۱۷	۰,۲۵	۴	۱
عوامل خانوادگی	۰,۱۵	۰,۱۶	۵	۵

همچنان که دیده می‌شود دانشجویان دختر شهر بندرعباس معتقدند که از بین معیارهای شناسایی شده، «عوامل اجتماعی» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر داشته‌است و در رتبه‌ی اول قرار دارد. لیکن دانشجویان پسر شهر بندرعباس معتقدند که از بین این معیارهای مذکور، «عوامل روان‌شناختی» از بیشترین تأثیر برخوردار است؛ به طوری که از دیدگاه آنها، عوامل جسمانی، اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی در اولویت‌های بعدی قرار دارد (ذکر این امر لازم است که نرخ سازگاری^۱ برابر با ۰.۰۱ به دست آمد که درستی مقایسات را نشان می‌دهد).

تجزیه و تحلیل داده‌ها و رتبه‌بندی مؤلفه‌های هر یک از معیارها و ملاک‌های فرعی، به تفکیک عوامل کلی مؤثر بر انتخاب همسر با روش تاپسیس در جداول شماره‌ی (۶) تا (۱۰) آمده‌است.

جدول ۶: رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل اجتماعی با استفاده از تکنیک تاپسیس

مؤلفه‌های مربوط به عوامل اجتماعی	فاصله با ایده‌آل مثبت	فاصله با ایده‌آل منفی	Ci	رتبه
ایمان و اعتقاد دینی	۰,۰۱۳	۰,۰۱۷۳	۰,۵۷۱	۱
تناسب فرهنگ و آداب و رسوم	۰,۰۱۵۵	۰,۰۱۶	۰,۵۰۸	۲

یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک روش تاپسیس حاکی از آن است که از بین عوامل اجتماعی، معیار «ایمان و اعتقاد دینی» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر در بین دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس داشته‌است و ملاک «تناسب فرهنگ و آداب و رسوم» در اولویت بعدی قرار دارد (جدول ۶).

جدول ۷: رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل اقتصادی با استفاده از تکنیک تاپسیس

رتبه	Ci	فاصله با ایده‌آل منفی	فاصله با ایده‌آل مثبت	مؤلفه‌های مربوط به عوامل اقتصادی
۱	۰,۵۳۶	۰,۰۱۶۵	۰,۰۱۴۳	نوع شغل / تحصیلات
۲	۰,۵۰۶	۰,۰۱۶	۰,۰۱۵۶	درآمد

نتایج به دست آمده از بررسی مؤلفه‌های مربوط به «عوامل اقتصادی» در جدول (۷) بر آن دلالت دارد که نوع «شغل / تحصیلات» و «درآمد»، بر انتخاب همسر تأثیر بسزایی دارد.

جدول ۸: رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل خانوادگی با استفاده از تکنیک تاپسیس

رتبه	Ci	فاصله با ایده‌آل منفی	فاصله با ایده‌آل مثبت	مؤلفه‌های مربوط به عوامل خانوادگی
۱	۰,۵۵۵	۰,۰۱۸۱	۰,۰۱۴۵	شغل والدین همسر
۲	۰,۵۱۸	۰,۰۱۷۱	۰,۰۱۵۹	تحصیلات والدین همسر

خروجی روش تاپسیس در جدول (۸) نشان می‌دهد که از بین عوامل خانوادگی، «شغل و تحصیلات والدین همسر» تأثیرگذار است.

جدول ۹: رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل جسمانی با استفاده از تکنیک تاپسیس

رتبه	Ci	فاصله با ایده‌آل منفی	فاصله با ایده‌آل مثبت	مؤلفه‌های مربوط به عوامل جسمانی
۱	۰,۵۷۱	۰,۰۱۹	۰,۰۱۴۳	جذابیت و تناسب ظاهری
۲	۰,۵۲۹	۰,۰۱۷۴	۰,۰۱۵۵	تناسب سنی

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک روش تاپسیس دال بر آن است که از بین عوامل جسمانی، معیار «جذابیت و تناسب ظاهری» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر در بین دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس دارد و معیار «تناسب سنی» در اولویت دوم قرار می‌گیرد (جدول ۹).

جدول ۱۰: رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل روان‌شناختی با استفاده از تکنیک تاپسیس

رتبه	Ci	فاصله با ایده‌آل منفی	فاصله با ایده‌آل مثبت	مؤلفه‌های مربوط به عوامل روان‌شناختی
۱	۰,۵۴۲	۰,۰۱۶۳	۰,۰۱۳۸	صداقت و عدم تظاهر
۲	۰,۵۲۸	۰,۰۱۶۱	۰,۰۱۴۴	سلامت روانی - فکری
۳	۰,۵۰۸	۰,۰۱۵۳	۰,۰۱۴۸	استقلال فکری و شخصیتی
۴	۰,۴۹۲	۰,۰۱۴۸	۰,۰۱۵۳	جسارت و شجاعت
۵	۰,۴۶۱	۰,۰۱۴۳	۰,۰۱۶۷	منطقی بودن
۶	۰,۴۰۵	۰,۰۱۳	۰,۰۱۹۱	ذکاوت و هوشمندی

همچنین نتایج حاصل از به کارگیری تکنیک تاپسیس در جدول (۱۰) نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های مربوط به عوامل روان‌شناختی، معیار «صدافت و عدم تظاهر» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر داشته و سایر مؤلفه‌ها از جمله «سلامت روانی - فکری»، «استقلال فکری و شخصیتی»، «جسارت و شجاعت»، «منطقی بودن» و «ذکاوت و هوشمندی» در اولویت‌های بعدی انتخاب همسر قرار دارد.

نتیجه‌گیری

«خانواده» نهادی با ساختار، عملکرد و نیازهای مخصوص به خود است. در هر جامعه در طول تاریخ، خانواده اساسی‌ترین واحد به خصوص در بخش سلامت است (Allender and Spradley, 2000: 57). ایون و نایز (۲۰۰۱) خانواده را این گونه تعریف می‌کنند: گروهی از افراد که با هم زندگی می‌کنند و از طریق ازدواج به هم پیوند خورده‌اند. ازدواج مهم‌ترین قدمی است که یک فرد در زندگی برمی‌دارد. این اقدام ممکن است تمام زندگی فرد را از نو بسازد، یا خراب کند. ممکن است وجود و شخصیت فرد را بنا کند، یا متلاشی سازد. می‌تواند باعث رشد هر جنبه از اخلاق شود، یا باعث شکست و افسردگی (دژگام، ۱۳۸۳: ۴۴). مرحله‌ی تشکیل خانواده و ازدواج، اولین و مهم‌ترین مرحله در سیکل زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می‌گیرد و موفقیت در دیگر مراحل زندگی، به موفقیت در این مرحله بستگی دارد (Fridman et al, 2003: 125). ذکر این امر لازم است که همسرگزینی و انتخاب همسر مناسب، در سعادت و بدبختی فرد نقش اساسی دارد؛ به طوری که برای استحکام ازدواج‌ها لازم است طرفین معیارهای مناسبی برای انتخاب همسر تعیین کنند و به بررسی ویژگی‌های فردی و تطابق آن با معیارهای خود بپردازند. محمدی‌اشتهاردی (۱۳۸۴) معتقد است که انتخاب همسر چه برای مرد و چه برای زن، مرحله‌ای جدید و سرنوشت‌ساز است؛ زیرا آنها تا آخر عمر شریک غم و شادی هم خواهند بود. در این راستا، این پژوهش سعی داشت عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر را از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس شناسایی و با استفاده از تکنیک‌های ام‌ای، دی‌ام، نظیر ای، اچ، پی و تاپسیس رتبه‌بندی کند.

یافته‌های به دست آمده به کمک نرم‌افزار اس. پی. اس. دلالت بر آن دارد که هر پنج گروه هر کدام از پنج دسته معیارها و ملاک‌های جسمانی، روانشناختی، اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی، بر انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر شهر بندرعباس تأثیر گذارند. همچنین نتایج حاصل از به کارگیری تکنیک ای. اچ. پی نشان می‌دهد که دانشجویان دختر شهر بندرعباس معتقدند از بین این معیارها و ملاک‌های شناسایی شده، «عوامل اجتماعی» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر دارد. لیکن از دیدگاه دانشجویان پسر شهر بندرعباس، «عوامل روان‌شناختی» از بیشترین تأثیر گذاری برخوردار است. همچنین نتایج حاصل از به کارگیری تکنیک ای. اچ. پی حاکی از آن بود که سایر عوامل بر حسب اهمیت و تأثیرگذاری بر انتخاب همسر به تفکیک دختران و پسران تحت مطالعه، به شرح زیر است:

الف) از دیدگاه دانشجویان دختر شهر بندرعباس (به ترتیب):

۱) عوامل اقتصادی؛

۲) عوامل جسمانی؛

۳) عوامل روانشناختی؛

۴) عوامل خانوادگی.

الف) از دیدگاه دانشجویان پسر شهر بندرعباس (به ترتیب):

۱) عوامل جسمانی؛

۲) عوامل اجتماعی؛

۳) عوامل اقتصادی؛

۴) عوامل خانوادگی.

سایر نتایج تحقیق به شرح ذیل است:

- یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک روش تاپسیس حاکی از آن است که از بین عوامل اجتماعی، معیار «ایمان و اعتقاد دینی» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر در بین دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس داشت و ملاک «تناسب فرهنگ و آداب و رسوم» در اولویت بعدی قرار داشت.

- همچنین نتایج به دست آمده از بررسی مؤلفه‌های مربوط به عوامل اقتصادی بر آن دلالت دارد که «نوع شغل / تحصیلات» و «درآمد»، بر انتخاب همسر تأثیر بسزایی دارد.

- یافته‌های دیگر نشان می‌دهد که از بین عوامل خانوادگی، «شغل والدین همسر و تحصیلات آنها» بر همسر گزینی تأثیرگذار است.

- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک روش تاپسیس دال بر آن است که از بین عوامل جسمانی، معیار «جذابیت و تناسب ظاهری» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر در بین دانشجویان پسر و دختر شهر بندرعباس دارد و معیار «تناسب سنی» در اولویت دوم قرار می‌گیرد.

- همچنین نتایج حاصل از به کارگیری تکنیک تاپسیس نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های مربوط به عوامل روان‌شناختی، معیار «صداقت و عدم تظاهر» بیشترین تأثیر را بر انتخاب همسر داشته و سایر مؤلفه‌ها از جمله «سلامت روانی - فکری»، «استقلال فکری و شخصیتی»، «جسارت و شجاعت»، «منطقی بودن» و «ذکاوت و هوشمندی» در اولویت‌های بعدی برای انتخاب همسر است.

با توجه به تأثیرگذاری عوامل و ویژگی‌های جسمانی (جذابیت، تناسب ظاهری و تناسب سنی) بر انتخاب همسر، این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین رجبی و همکاران (۱۳۹۰)، کارول (۲۰۱۱) و کارول و همکاران (۲۰۱۲) مطابقت دارد. همچنین رهودز و همکاران (۲۰۰۵) و جانستون (۲۰۰۶)، به نقش مهم جذابیت جسمانی در انتخاب همسر در هر دو جنس اشاره کرده‌اند. طبق نظریه‌ی جنسی در انتخاب همسر، ادراک جذابیت، احتمال پذیرش فرد را بالا می‌برد. زیبایی و جذابیت جسمانی که همواره یکی

از مباحث قابل توجه و جنجال برانگیز در حوزه روان‌شناسی و در میان عوام است (Swami, 83: 2006)، به عنوان متغیری مهم و معنی‌دار در انتخاب همسر مورد تأکید است (Kurzban et al, 2005: 235).

همچنین نتایج این پژوهش مبنی بر نقش عوامل اقتصادی، با یافته‌های رجبی و همکاران (۱۳۹۰)، کارول (۲۰۱۱) و کارول و همکاران (۲۰۱۲) سازگار است؛ زیرا این پژوهش‌ها نشان دادند که عوامل اقتصادی و مالی جزء معیار همسرگزینی است. وضعیت مالی مردان معیاری مهم محسوب می‌شود؛ زیرا آنان غالباً لزوم فراهم ساختن منابع مالی را دارند.

طبق یافته‌های کنعانی و همکاران (۱۳۹۵)، خالد^۱ (۲۰۰۵)، کارول (۲۰۱۱) و کارول و همکاران (۲۰۱۲)، افراد به نقش حمایتی همسر - که از ویژگی‌های اجتماعی حاصل می‌شود - تأکید دارند. این نتیجه نیز با یافته‌های حاصل از تأثیر عوامل اجتماعی بر انتخاب همسر در تحقیق حاضر همسویی دارد.

نتایج پژوهش کنعانی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد که پایبندی به خانواده، اصالت خانوادگی، اخلاق نکو، ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی و ویژگی‌های مذهبی، جزء معیارهای همسرگزینی است که یافته‌ها با نتایج این تحقیق نیز همخوانی دارد.

همچنین پژوهش میری (۱۳۸۴) نشان داد که سطح فرهنگی خانواده و میزان تحصیلات والدین نیز بر انتخاب همسر تأثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق حاضر از بعد عوامل خانوادگی هم راستا است.

نتایج تحقیق نشان داد که عوامل روانشناختی همچون صداقت و عدم تظاهر، سلامت روانی - فکری، استقلال فکری و شخصیتی، جسارت و شجاعت، منطقی بودن و ذکاوت و هوشمندی، از جمله معیار انتخاب همسر است. این یافته با نتایج تحقیق کنعانی (۱۳۹۵) سازگار است. طبق پژوهش مصلی‌نژاد و کارگر (۱۳۸۵)، معیارهای روانشناختی و اجتماعی در انتخاب همسر اهمیت زیادی داشت. یافته‌ها با نتایج پژوهش حاضر نیز همخوانی دارد.

در این راستا، یافته‌های حاصل از رتبه‌بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل پنج‌گانه‌ی مؤثر بر انتخاب همسر با تکنیک تاپسیس بر آن دلالت داشت که به منظور تسهیل امر ازدواج، مسئولان و جامعه می‌بایست به معیارها و مؤلفه‌هایی توجه کنند که نخست بر انتخاب همسر از دیدگاه پسران و دختران مؤثر بوده و ثانیاً این مؤلفه‌ها، دارای درجه اهمیت و تأثیرگذاری بیشتری باشند تا مسئولین بتوانند در امر ازدواج، راهنمایی‌های ارزشمندی به جوانان ارائه دهند. همچنین مسئولین و دست‌اندرکاران با ملاحظه‌ی مدل ارائه شده و نتایج آن، می‌توانند تصمیماتی صحیح‌تر و گام‌های مؤثرتری برای تسهیل امر ازدواج اتخاذ کنند.

با توجه به یافته‌ها و نتایج تحقیق، توصیه می‌شود مسئولان و دست‌اندرکاران با برنامه‌ریزی‌های مبتنی بر اصول علمی، به عوامل مؤثر بر ازدواج و همسرگزینی توجه

ویژه‌ای داشته و این برنامه‌ها را عملیاتی کنند. مضاف بر این، وجود مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و اطلاعات در جهت ارتقای کیفیت ازدواج الزامی است. امید است شاهد روزافزون ازدواج‌هایی موفق باشیم که در آنها ملاک‌های انتخاب همسر به درستی رعایت شده باشد و طرفین از ملاک‌ها خود آگاهی، شناخت و تعریف روشنی داشته باشند.

۶- پیشنهادهای پژوهشی

- با توجه به ماهیت کیفی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر انتخاب همسر، و از آنجایی که تئوری فازی در مقابل تئوری منطقی رویکردی مناسب‌تر برای سنجش متغیرهای کلامی است، لذا توصیه می‌شود پژوهش مشابهی با استفاده از تکنیک‌های ام‌ای.دی.ام فازی صورت گیرد.

- مسئولان و دست‌اندرکاران به منظور تسهیل امر ازدواج در بین جوانان، می‌بایست به ارزیابی موانع سر راه ازدواج بپردازند، شکاف‌های موجود را بشناسند و برای رفع آن تلاش کنند. بنابراین، ضروری به نظر می‌رسد که به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی ازدواج و انتخاب مطلوب همسر، تحقیقی در زمینه‌ی بررسی و تحلیل چالش‌های اساسی ازدواج صورت گیرد.

- پیشنهاد می‌شود پژوهشی مشابه در سطح ملی بین دختران و پسران کشور انجام شود و نتایج آن تحقیق با یافته‌های به‌دست آمده از این مطالعه مقایسه گردد. همچنین می‌توان بررسی کرد که آیا عواملی که بر انتخاب همسر دختران و پسران استان‌های مختلف کشور تأثیرگذار هستند، با یکدیگر اختلاف دارند یا خیر. در صورتی که این عوامل از لحاظ درجه‌ی اهمیت بین نواحی مختلف کشور یکسان نباشند، مسئولان و برنامه‌ریزان می‌توانند به منظور تسهیل امر ازدواج، استراتژی خاصی متناسب با شرایط جغرافیایی و فرهنگی آن منطقه به کار ببرند.

منابع و مآخذ

برهانی، فربیا؛ فرخ، اباذری و عباس‌زاده، عباس (۱۳۸۰)، «بررسی برداشت دانشجویان مراکز آموزش عالی بم پیرامون ازدواج»، نشریه‌ی اصول بهداشت روانی، شماره‌ی ۱۰، ۱۱ و ۱۲: ۱۱۴-۱۰۵.

بیرشک، بهروز (۱۳۸۴)، وضعیت ازدواج و طلاق در ایران، تهران: رسا.

دژکام مهدی (۱۳۸۳)، روانشناسی ازدواج، تهران: منشأ دانش.

رفاهی، ژاله (۱۳۸۷)، مطالعه‌ی ملاک‌های همسرگزینی و رابطه‌ی این ملاک‌ها با عملکرد خانواده به منظور ارائه‌ی مدلی برای ارزیابی خانواده، پایان‌نامه دکتري مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی. زارع‌شاه‌آبادی، احمد و علی، زارع‌شاه‌آبادی (۱۳۸۱)، «بررسی معیارهای همسرگزینی در بین دانشجویان دانشگاه یزد»، فصلنامه‌ی علمی پژوهشی جمعی، انتشارات سازمان ثبت احوال کشور، شماره‌ی ۳۹: ۷۴-۵۶.

زحمتی‌هوجقان، نرگس (۱۳۸۱)، منشأ شکل‌گیری معیارهای همسرگزینی، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، رشته‌ی جامعه‌شناسی، دانشکده‌ی علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

سیاتیری، ناصر (۱۳۸۲)، بررسی رابطه بین رضایت زناشویی و رضایت شغلی در حوزه‌ی ستادی صنعت نفت در شهر تهران، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی تهران.

عدالتی شاطری، زهره؛ آقامحمدیان شعرفاف، حمیدرضا؛ مدرس عرو، مرتضی و حسن‌آبادی، حسین (۱۳۸۸)، بررسی اثر بخشی طرح تایم (غنی‌سازی ازدواج) بر رضایت زناشویی زوج‌های دانشجوی، مجله‌ی علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، شماره‌ی ۱۴: ۸۹-۹۸.

کنعانی، محمدامین؛ حمیدی‌فر، مهدی و محمدزاده، حمیده (۱۳۹۵)، «انتخاب همسر و معیارهای آن: مطالعه‌ای در بین مردان و زنان ازدواج کرده‌ی شهر رشت»، جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، شماره‌ی ۳ (۸): ۲۲۹-۲۵۶.

محمدی‌اشتهاردی، محمد (۱۳۸۴)، ازدواج و شیوه‌ی همسر داری از دیدگاه اسلام، تهران: نبوی. مصلی‌نژاد، لیلا و کارگر، محمدحسین (۱۳۸۵)، «بررسی معیارهای همسرگزینی از دیدگاه دو گاروه دانشجویان دختر و پسر دانشکده‌ی علوم پزشکی جهرم»، مجله‌ی علمی دانشکده‌ی علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی، شماره‌ی ۳۳: ۳۲-۳۷. مهدوی، محمدصادق (۱۳۷۸)، بررسی تطبیقی ازدواج تهران، چاپ اول، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

مهرابی‌زاده‌هنرمند، مهناز و داودی، ایران (۱۳۸۵)، «ملاک‌های همسرگزینی از نظر دانشجویان مجرد دانشگاه شهید چمران اهواز»، مجله پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان، شماره‌ی ۲: ۲۳-۴۴. میری، محمدرضا (۱۳۸۴)، بررسی نگرش و علل کاهش ازدواج در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، همایش نقش ازدواج در بهداشت روانی.

یزدانی، مهدی (۱۳۷۷)، «بررسی معیارهای ازدواج دانشجویان علوم پزشکی اصفهان»، مجله‌ی طب و تزکیه ویژه‌نامه‌ی بهداشت روانی و ازدواج، شماره‌ی ۷: ۴۲-۳۴.

Allender, J. A; Spradley, B. W (2000), *Community Health Nursing, Concepts and Practice*, Philadelphia, Lippincott Co.

Birkelund, L (2003), "Who Marries Whom?", Educational Homogamy in Norway.

Buss, D. M (1990), "International preferences in selecting mates: A study of 37 cultures", J Cross Culture Psychol, 21(1): 5-47.

Carroll, J; Gottschall, J; Johnson, John A; Kruger, D. J (2012), "Graphing Jane Austen: The evolutionary basis of literary meaning", (pp.42). Palgrave Macmillan.

Carroll, J (2011), *Reading human nature: "Literary Darwinism in theory and practice"*, (pp.160), New York: SUNY Press.

Chen, C. Y (2005), "Picking and Choosing: The simulation of sequential mate selection process", Paper presented at the Population Association of American.

- Crain, W. C (2003), "*The oriels of development: Concept and applications*", Fadaie F, (translator), 8th ed, Tehran: Roshd, 37.
- Hughes, L. A (2002), "*Sociology: the core*". New York, McGraw Hill Higher Education.
- Johnston, V. S (2006), "*Mate choice decisions: The role of facial beauty*", Trends Cogn Sci ,10: 9-13.
- Kamkar, A; Tobar, T. M (2000), "*The attivde of Yasoodj University of Medical sciences student*", Related To marriage .j of Armeqhan Danesh, 4 (15,16):1-8.
- Khallad, Y (2005), "*Mate selection in Jordan: Effects of sex, socio-economic status, and culture*", Journal of Social and Personal Relationships, 22(2): 168-155.
- Knox, David and Carolin, Schacht (2009), "*An Introduction to Marriage and the Family*", 10th Edition, Amazon Publishing.
- Kurzban, R; Weeden, J; Hurry (2005), "*date: Mate preferences in action*", Evol Hum Behav, 26: 227-44.
- Lykken, D. T; Tellegen, A (1993), "*Is human mating adventitious or the result of lawful choice: A twin study of mate selection*", J Pers Soc Psychol, 65(1): 56-68.
- Maner, J. K; Gailliot, M. T; de Wall, C. N (2007), "*Adaptive attentional at-tunement evidence for mating-related perceptual bias*", Evol Hum Behav, 28: 28-36.
- Melamed, T (1994), "*Partner's similarity over time: The moderating effect of relationship status*", Pers Indiv Diff, 16(4): 641-4.
- Rice, P (1996), "*Inter relationship, Marriage and families*", California, mayfile, 194-217.
- Sperechr, S; Hatfield, E (2015), "*The importance of love as a basis of marriage*", Journal of Family Issues, 38(3): 312-335.
- Torkarlsan, N; Portkoran, S (2001), "*The last year student Idea related to Marriage in franian governmental and turkey private universities*", Javanan Journal, 3: 36-41.
- Tove'e, M. J; Hancock, P; Mahmoodi, S; Singleton B. R (2002), "*Cornelissen PL. Human female attractiveness: Waveform analysis of body shape*", Proceedings of the Royal Society of London, 269: 2205-13.
- Wooldredge, J (1989), "*Marriage choices in North Carolina: and virgina, 1969-71*", Journal of Marriage and Family, 51: 465-81.

Investigation of the factors and sub-factors affecting the choice of spouse using techniques of Multidisciplinary Decision Making (MADM) (Case study: male and female students of Bandar Abbas)

H. Mansouri¹

Abstract

The present research intends to investigate factors and sub factors affecting the choice of spouse using techniques of Multidisciplinary Decision Making (MADM) in the context of Hormozgan province. The research method is descriptive-survey and the data has been collected via library and field research. The statistical population of this research is female and male students of Bandar Abbas, 315 of them were selected by random sampling method. In line with the aims of the research, first by examining the theoretical framework of the research and applying the views of professors and experts in the fields of social sciences and psychology, as well as family and marital counselors, using Delphi technique, 50 early factors affecting the selection of a spouse were identified and the whole category was divided into five. Finally, the relevant criteria were analyzed using one sample T test, analysis of variance, Tukey follow-up tests and MADM techniques. The findings show that from the viewpoint of male and female students of Bandar Abbas, 1) physical, 2) psychological, 3) economic, 4) social and 5) familial factors are influence choosing a spouse. The results of applying MADM techniques such as AHP and TOPSIS using experts Expert Choice 2000 and SPSS 22.0 software suggest that the “social factors” from Bandar Abbasi female students’ viewpoints are the most important and from the viewpoint of male students in “psychological and cognitive “ factors have the most impact on the choice of a spouse. It is hoped that officials and managers will be able to make better decisions and take more effective steps to facilitate marriage by considering the model and its results.

Keywords: marriage, spouse selection, MADM techniques, AHP, TOPSIS, male and female students of the city of Bandar Abbas.

1. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Management and Accounting, University of Hormozgan.